

Коли в передпокої двокімнатної «хрущовки» о десятій вечора пролунав гучний дзвінок, Федір Говоруха, що відпочивав після трудового дня, здригнувся. У такий час до них уже давно ніхто не приходив, тим більше без попередження.

Син, Віктор, одружився і з сім'єю вже кілька років живе окремо. Говоруха допомагає їм винаймати квартиру, взявши на себе витрати за комуналку. Спочатку син приїздив раз у два тижні, потім дедалі рідше, а тепер узагалі навідується два-три рази на рік: на дні народження батьків і ще на якісь свята. Та якщо вже зовсім засумуєш, можна сісти в машину і провідати його.

А потім з'явилася на світ найбільша втіха Говорух — внучка Вікторія, беззубе диво. От тільки невістка їхні візити чомусь не дуже любить, тож доводиться бувати там рідко. Тішаться, коли молодим іноді треба кудись зникнути на якийсь час, бо тоді малу привозять до Говорух.

Говорухи, залишившись удвох, потихеньку звикали до нового життя. Уже і свій режим дня «відпрацювали». У «пізній» час вони точно нікого не чекали — збиралися лягати спати.

— Федю! — гукнула з кухні Інна. — Подивись, хто там, у мене руки мокрі, — додала роздратовано. Говоруха, відірвавшись від телевізора, де транслювали новини про те, що відбувалося під Луганськом, почала пав до вхідних дверей. Клацнувши замком, відчинив їх. На порозі стояла миловида жіночка середніх років із дуже втомленим поглядом. У руках тримала затерту течку.

— Говоруха Віктор Федорович? — чи то запитала, чи ствердила вона, офіційно насупивши брови. Федір, відкашлявшись, мовчки кивнув. — Розпишіться тут! — жінка всунула йому в руки якісь папірці й дешеву кулькову ручку.

Говоруха автоматично поставив у вказаному місці свою закарлючку. Незнайомка вихопила підписаний папірець, тицьнувши інший, і неквапом пішла вниз. Федір, застигши від здивування, стояв у дверях.

— Ну що там? — вивела його з оціпеніння дружина. — Рахунок принесли? — збайдужіло махнула рукою і сховалась за дверима ванної кімнати.

Федір зачинив двері, повернувся в кімнату і тільки там розгорнув складений удвоє папірець: «...прибути до призовної дільниці за адресою...», «при собі мати документи...». Мотнув головою, пересвідчуючись, що це не галюцинації. Яка повістка? Йому!? Перечитав текст ще раз. Ні: «Говоруха Віктор Федорович»... О Боже, так це ж синові!

— Ти чого тут? — вийшла з ванної дружина. — Чому в спальню не йдеш? — знизала плечем.

Федір неуважно ковзнув поглядом по її фігурі і важко опустився на диван. Якусь хвилину сидів, понурившись, мовчки. Відтак звівся на ноги, відчинив шухляду комода, покопирсався в ній, дістав свій паспорт і поклав біля телевізора. Повістку сховав за обкладинку.

— Збираєшся кудись? — поцікавилася. — Навіщо документи? — кивнула на тумбочку.

— Повідомлення принесли, — не відриваючи погляду від екрану й намагаючись говорити спокійно, вичавив із себе Федір.

— Яке? — не зрозуміла дружина.

— На пошту треба завтра забігти. Якийсь лист прийшов.

— І чого так пізно ходять? Люди вже спати збираються, а вони свої папірці тягають, — сказала насупившись.

— Угу, — погодився задумливо Федір.

Звівшись із дивана, неквапом пішов до спальні. Там акуратно повісив одяг на велотренажер, який безвідмовно служив вішаком. Купили його років зо три тому. Інна, надивившись передач про товстунів, які за кілька місяців ставали мало не супермоделями, захотіла мати ідеальну фігуру, хоча, на думку Федора, вона (фігура) і так була нівроку. Кілька разів займалася на велотренажері, а потім про нього забула.

Умостився на ліжку, натягнув ковдру під саму шию й заплющив очі. Ще підмугикнув, погоджуючись із дружиною, яка розповідала щось своє, і вдавав, що спить. Інна хвилину покрутилася і тихенько засопіла поруч.

А Федір не спав. Спокою не давав папірець, який щойно отримав. Раніше він навіть не задумувався, що події на сході можуть зачепити і його родину. Так, знайомі розповідали, що хтось там потрапив в АТО. У місті кілька разів ховали загиблих, але все одно це було ніби сюжет по телевізору — далеко і незрозуміло. А тут на тобі...

Уявив свого сина у формі, зі зброєю. Ні, бути вояком — зовсім не його справа. В інституті, коли вступив на військову кафедру, раділи — це захистить від служби в армії. Ще й кругленьку суму виклали. Згадав завкафедри, високого майора, не зовсім тверезого, зі шрамом через щоку. Їх звів спільний знайомий, який і ціну «послуги» уточнив, і про аудієнцію домовився.

Після тієї зустрічі гаманець Говорухи став на п'ятсот доларів легшим, а син був зарахований курсантом кафедри й почав освоювати військову справу. Хто тоді думав, що доведеться воювати? А він же ще й офіцер! Командир піхотного взводу. І це зараз кинуть його на «передок» — буде діставати з усіх боків! То «градами» накриють, то з мінометів обстріляють. По телику кожного дня сюжети, як воно там. А Іловайськ... Скільки народу полягло, а скільки невідомо куди поділося. Дотепер розшукують.

Ледве стримав важкий стогін. Зупинився в останню мить, боячись розбудити дружину. Перевернувся на

бік, скрутився. Сон ніяк не йшов. Навіщо він ту повістку брав? Ще й розписався. Сказав би, що син тут не живе, та й по всьому. А тепер точно не відстануть. Чи втікати кудись малому?.. І куди він утече? Вікуся тільки голову навчилася тримати. А як уб'ють його? Від цієї думки піт проступив по всьому тілу. Що без сина робити? Та й внучку невістка більше не дасть...

Федір перевернувся на спину, закинув руки за голову. Очі вперто не заплющувались. Може, пробувати щось вирішувати? На лікарів вийти? Знайомі, дякувати Богу, є. Тільки безплатно ніхто нічого робити не буде, а з грошима геть сутужно. Коли Вікуся народилася, все дітям віддали. Зараз одні памперси в добрячу копійку влітають. Суміші потрібно купувати мало не щодня. А зарплата в сина — копійки.

Можна гроші в когось позичити, аби тільки відкупитися. Не воювати за тих ідіотів, які у Верховній Раді сидять. Та клали вони на все і на всіх! Морди понаїдали і говорити гарно навчились, а толку з тих розмов. І той, коли обирали, обіцяв антитерористичну операцію за два тижні закінчити. І що? Скільки вже тягнеться? Говоруха спересердя аж по ліжку вперіщив. Щось сонно забурмотіла Інна, і він принишк. Думки вгамувалися і розповзлися в ніч. Утома брала своє.

Годинник показував четверту.

2

Уранці, поснідавши та звикло чмокнувши дружину в щоку, вийшов з дому. Про повістку нічого їй не сказав. Та й синові поки що говорити не збирався. Може, вдасться якось владнати справу.

Погода була зовсім не січнева. З неба сипало мокрою крупкою з дощем. Вітер теж не дрімав, кидаючи те все в обличчя й викликаючи бажання швидше сховатися десь у приміщення і випити гарячого чаю. Дістав із кишені